

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ชื่อผู้วิจัย ศิริวรรณ ขวัญมุข

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) เพื่อศึกษาตัวแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยการการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการระดมสมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาภายในสหวิทยาเขต ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Good Practice) 2) เพื่อพัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุโขทัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับเขตพื้นที่การศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จำนวน 13 คน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภายนอก จำนวน 18 คน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยการจัดตั้งกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 4 กลไก คือ 1) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับสถานศึกษา 2) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือระดับภายในสหวิทยาเขต 3) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับข้ามสหวิทยาเขต และ 4) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการขับเคลื่อนระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) กิจกรรมถอดบทเรียน และ 3) กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ และ 4) เพื่อประเมินผลรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยจัดเวทีระดมความคิดเห็น จำนวน 256 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 13 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด จำนวน 243 คน

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบ 1 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ โครงสร้าง (สัดส่วน , คุณสมบัติ และการได้มา , วาระการดำรงตำแหน่ง) และบทบาทหน้าที่ องค์ประกอบที่ 2 ระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา ในการขับเคลื่อนกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมถอดบทเรียนและ กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ จำนวน 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับสถานศึกษา รูปแบบที่ 2 วิธีการนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับภายในสหวิทยาเขต รูปแบบที่ 3 วิธีการนิเทศ

ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับข้ามสหวิทยาเขต และรูปแบบที่ 4
วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา
เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร
ทางการศึกษา และ ภาวะผู้นำของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือสหวิทยาเขต ผลการทดลองใช้รูปแบบ
ภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
สุโขทัย พบว่า ผลการจัดตั้งกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ดำเนินการแต่งตั้งคำสั่งกลไกภาคีเครือข่ายความ
ร่วมมือ 4 กลไก ตามคำสั่ง ที่ 25/2565 สั่ง ณ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565 ลงนามโดยผู้อำนวยการสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ประกอบไปด้วย 1) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับสถานศึกษา
จำนวน 27 แห่ง ๆ ละ 15 คน 2) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับภายในสหวิทยาเขต
จำนวน 3 สหวิทยาเขต ๆ ละ 16 คน 3) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับข้ามสหวิทยาเขต
จำนวน 3 สหวิทยาเขต ๆ ละ 16 คน และ 4) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา
จำนวน 20 คน และมีการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่เป็นไปตามที่รูปแบบที่กำหนด ผลการสร้างความ
ตระหนักและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ การขับเคลื่อนระบบหนุนเสริม
โดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และกิจกรรมสร้าง
ความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า องค์กรคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกลไกภาคี
เครือข่ายความร่วมมือทั้ง 4 กลไก รับทราบการแต่งตั้ง บทบาทหน้าที่ และการขับเคลื่อนระบบหนุนเสริม
โดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ เป็นไปตามปฏิทิน
การดำเนินงานที่กำหนดของแต่ละกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และผลการขับเคลื่อนระบบหนุนเสริม
โดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่าย
ความร่วมมือ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่าย
ความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลลัพธ์ของการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่าย
ความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
พบว่า ปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทุกแห่ง มีการขับเคลื่อนกิจกรรม
มีความสอดคล้องกับภารกิจเชิงนโยบาย 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านความปลอดภัย มิติด้านโอกาส มิติด้านคุณภาพ
และมิติด้านประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการ การจัดกิจกรรมมีความหลากหลายตามบริบทเชิงพื้นที่
อย่างต่อเนื่อง จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการหรือ
นวัตกรรม ทั้งด้านบริหารจัดการและด้านการจัดการเรียนรู้ เช่น การศึกษาดูงาน การจัดนิทรรศการ การจัดเวที
เสวนา การฝึกอบรม ด้วยรูปแบบ On Site หรือ On Line หรือผสมผสาน ฯลฯ ที่มีความเหมาะสมกับ
สถานะของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประสบกับโรคอุบัติใหม่ 2) กิจกรรมถอดบทเรียน

วิธีปฏิบัติที่ดี (Good Practice) เช่น การจัดเวทีเสวนา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา / การประชุมเชิงปฏิบัติการรดมสมอง ระหว่างกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ทั้ง 4 กลไก ฯลฯ และ 3) กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ เช่น การจัดงานวันเกียรติยศ มอบโล่รางวัลหรือเกียรติบัตร เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้แก่ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนในสังกัด

คำสำคัญ : ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ การหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต

บทนำ

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นให้กระทรวงศึกษาธิการมีการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป สู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง และในมาตรา 10 “ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2546)

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นหัวใจของระบบการศึกษาที่รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีพื้นฐานความรู้ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพเป็นแรงงานระดับกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อประกอบอาชีพเป็นแรงงานระดับสูงต่อไป บุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าสอดคล้องกับความเจริญของสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ดังนั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญสูงสุดในการสร้างชาติ โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาทั้งในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพต่อการพัฒนาประเทศ จึงควรจัดรวมกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่สมัครใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือ ภายใต้หลักการกระจายอำนาจและความเป็นนิติบุคคล โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม คล่องตัว สมบูรณ์ เรียบร้อย มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545; Greenberg & Baron, 1995; อ่างถึงใน พิสิฐ เทพไกรวัล, 2554) แต่ในสภาวะปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่หลายประการ กล่าวคือ ขาดระบบการวางแผนเพื่อจัดบริการให้ทุกคนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดระบบความร่วมมือและแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เช่น ครูขาดครูเกินไปพร้อมกันและมีปัญหาคุณภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกัน หากไม่ร่วมมือกันแก้ไขปรับปรุงก็ยากที่จะสนองตอบเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั่นก็หมายความว่าความรวมถึงการจัดการศึกษามัธยมศึกษาด้วย

กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดระบบการจัดการศึกษารูปแบบที่เรียกว่า “สหวิทยาเขต” เพื่อมุ่งนำมาแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น โดยกำหนดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นเกณฑ์การจัดซึ่งยึดหลักการใช้ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาที่มีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ใกล้เคียงกันเพื่อให้พื้นที่บริการของสถานศึกษาเป็นพื้นที่เดียวกัน สะดวกในการรับและกระจายนักเรียนไปยังสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเดียวกัน และมีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสถานศึกษาในสหวิทยาเขต ด้านการบริหารจัดการของผู้บริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู และด้านการเรียนรู้ของนักเรียนในสหวิทยาเขตให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันและให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาาร่วมกัน ดังนั้น สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จึงได้นำหลักการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้วยรูปแบบของสหวิทยาเขต ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งดำเนินการในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2541) ที่กล่าวไว้ว่า หลักความร่วมมือเป็นเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาและแหล่งบริการทางการศึกษาในพื้นที่เดียวกัน คือ ต้นความคิดของการจัดการศึกษาแบบ “สหวิทยาเขต” การกำหนดสหวิทยาเขต ก็คือ การกำหนดกรอบขอบเขตบริการทางการศึกษา มีกรอบพื้นที่บริการที่ชัดเจนจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนจัดการศึกษาเพื่อให้ทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึง

การจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ผ่านมาในภาพรวมยังมีปัญหาในด้านความร่วมมือของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขต พบว่า 1) สภาพทั่วไป การจัดรวมโรงเรียนเป็นสหวิทยาเขตไม่เหมาะสม เพราะยึดโรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นประธานกรรมการบริหารสหวิทยาเขต โดยไม่ได้จัดรวมโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ ในบางจังหวัดรวมโรงเรียนเป็นสหวิทยาเขต 2-3 โรงเรียน จึงมีคณะกรรมการบริหารสหวิทยาเขตไม่ครบตามจำนวนที่ระเบียบกำหนด ในแต่ละสหวิทยาเขต มีการจัดทำแผนแม่บท/แผนงาน/โครงการ ซึ่งการดำเนินงานจริงไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผน เนื่องจากสาเหตุกรณีการจัดแบ่งพื้นที่ไม่เหมาะสม โรงเรียนอยู่ห่างไกลกัน ไม่สะดวกในการประสานงาน ขาดความพร้อมด้านบุคลากรและงบประมาณ จึงไม่ช่วยเหลือกัน การติดตาม ประเมินผลและรายงานผล ในภาพรวมของการดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขตยังไม่ได้ชัดเจน ผู้บริหารมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนบ่อย ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจนโยบายและแนวคิดในเรื่องนี้น้อย ทำให้ขาดการดำเนินการที่ต่อเนื่อง มีการติดตามรายงานผลน้อยมาก 2) ความร่วมมือของบุคลากรด้านวิชาการ ทำได้ยากเนื่องจากสาเหตุโรงเรียนทั่วไปขาดงบประมาณ อยู่แล้วการจะให้ครูไปช่วยสอนโรงเรียนอื่นจึงทำได้ยากเนื่องจากสหวิทยาเขตไม่สามารถจัดเงินค่าตอบแทนหรือสวัสดิการให้ได้ ทุกโรงเรียนขาดอัตรากำลังทำให้การไปช่วยสอนโรงเรียนอื่นทำได้ยาก 3) การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ไม่มีงบประมาณดำเนินการในรูปสหวิทยาเขต ปัจจุบันเป็นภาระของประธานกรรมการบริหารสหวิทยาเขต และโรงเรียนในสหวิทยาเขตเกือบทุกโรงเรียนในชนบทมีความขาดแคลนในด้านทรัพยากรงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ การให้ความช่วยเหลือจึงทำได้ยาก และ 4) ความสัมพันธ์กับชุมชน ชุมชนยังมีเจตคติไม่ดีต่อโรงเรียนเกี่ยวกับคุณภาพที่ไม่เท่าเทียมกัน ยังมีความเชื่อความศรัทธาค่านิยมที่จะส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ดังนั้น ชุมชนจะเข้าร่วมกิจกรรมในนามของโรงเรียนมากกว่าในนามของสหวิทยาเขต และสหวิทยาเขตร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนได้น้อยครั้งเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์

ด้านกิจกรรมการดำเนินงานของสหวิทยาเขตให้ชุมชนได้รับทราบน้อยและไม่ทั่วถึง ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนน้อยในเรื่องงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และอื่นๆ จะบริจาคให้แก่โรงเรียนโดยตรงไม่ใช่ในนามสหวิทยาเขตพร้อมกับในปัจจุบันชุมชนได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทำให้ไม่สามารถให้ความร่วมมือช่วยเหลือในด้านงบประมาณและอื่นๆ จึงส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การปรับโครงสร้างการบริหารงานการศึกษาในส่วนภูมิภาค โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษาจังหวัด (กศจ.) เป็นองค์กรกลางในการบริหารการศึกษาในจังหวัด จึงปรับปรุงเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยกำหนดแนวทางการจัดตั้งเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาจังหวัด ประกอบไปด้วย 1) ในจังหวัดหนึ่ง ๆ ให้มีเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาจังหวัด 1 เครือข่าย ยกเว้นกรุงเทพมหานคร มี 2 เครือข่าย ตามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การประกาศจัดตั้งเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาจังหวัด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเรียกชื่อ ให้ใช้ข้อความว่า "เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาจังหวัด..." สำหรับเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาจังหวัดในกรุงเทพมหานคร ให้ใช้ข้อความว่า "เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มที่..." และให้มีการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาจังหวัด บทบาทหน้าที่ มีวาระคราวละ 2 ปี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จึงได้นำแนวทางการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต มาดำเนินการจัดรวมกลุ่มสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 27 แห่ง เข้าด้วยกันตามบริบทเชิงพื้นที่ จัดตั้งเป็น 3 สหวิทยาเขต ประกอบไปด้วย สหวิทยาเขตเจ้าราม สหวิทยาเขตศรีสวรรค์ และสหวิทยาเขตพระแม่ย่า มีกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือระดับสหวิทยาเขต และระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา ขับเคลื่อนดำเนินงานติดตามจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสาร กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมธำรงรักษาเครือข่าย ที่สอดคล้องกับภารกิจเชิงนโยบาย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านความปลอดภัย 2) มิติด้านโอกาส 3) มิติด้านคุณภาพ และ 4) มิติด้านประสิทธิภาพ จากผลการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น พบว่า ภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัยนั้น มีจำนวนกลไกที่ยังขาดความหลากหลายของกลไกขาดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือและคนในพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามาร่วมในทุกกระบวนการ และนอกจากนี้ กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ยังพบปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต ซึ่งถือว่าเป็นฐานพลังขับเคลื่อนสำคัญในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับแบบขั้นบันได จึงไม่สามารถรักษาเสถียรภาพคุณภาพการศึกษาได้ นั่นก็คือ ขาดกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือในระดับสถานศึกษา วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา กิจกรรมการขับเคลื่อน และจำนวนกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ควรเพิ่มความหลากหลายให้มากขึ้น ที่จะเป็นกลไกเชื่อมโยงการจัดการศึกษาของทุกสหวิทยาเขต

ให้สามารถนำนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ไปสู่การปฏิบัติจนเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาตามบริบทเชิงพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวทางการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต มาพัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ที่มีกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ บทบาทหน้าที่ วิธีการทำงาน และกิจกรรม รูปแบบ ใหม่และมีความหลากหลายครอบคลุมทุกมิติ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและขับเคลื่อนสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต เพื่อให้เกิดกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือและวิธีการทำงานขับเคลื่อน โดยสหวิทยาเขตตามบริบทเชิงพื้นที่ที่มีมิติใหม่ ที่จะเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมร้อยเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
4. เพื่อประเมินผลรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาตัวแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1.1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ตารางการสังเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และมีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับองค์ประกอบ และปัจจัยความสำเร็จของภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย 1) กลไก ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 2) บทบาทหน้าที่ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 3) วิธีการทำงาน ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 4) กิจกรรมขับเคลื่อนของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และ เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำของหัวหน้าหน่วยงาน โดยดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม - สิงหาคม พ.ศ. 2564 ชั้นที่ 1.2 การศึกษาตัวแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยการประชุมระดมสมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จำนวน 9 คน ในวันที่เสาร์ที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2564 เวลา 09.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมเขาหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย และขั้นที่ 1.3 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ตัวแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมการจัดการศึกษา และแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาในสังกัด และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาในสังกัด ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Good Practice) จำนวน 6 แห่ง โดยพิจารณา 4 องค์ประกอบ 1 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 2) บทบาทหน้าที่ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 3) วิธีการทำงานของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 4) กิจกรรมขับเคลื่อนของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 2.1 การยก (ร่าง) รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ องค์ประกอบของ (ร่าง) รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย และแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิระดับเขตพื้นที่การศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับสถานศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับเขตพื้นที่การศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จำนวน 13 คน โดยพิจารณาใน 4 องค์ประกอบ 1 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 2) บทบาทหน้าที่ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 3) การขับเคลื่อนระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และ 4) กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ที่สอดคล้องกับมิติด้านความปลอดภัย มิติด้านโอกาส มิติด้านคุณภาพ และมิติด้านประสิทธิภาพ ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมถอดบทเรียนและกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ ชั้นที่ 2.2 การตรวจสอบความเหมาะสม (ร่าง) รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

โดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญภายนอก จำนวน 18 คน โดยพิจารณาใน 2 องค์ประกอบ 1 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบไปด้วย กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือและบทบาทหน้าที่ และ องค์ประกอบที่ 2 ระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบไปด้วย วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาและกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ที่สอดคล้องกับมิติด้านความปลอดภัย มิติด้านโอกาส มิติด้านคุณภาพ และมิติด้านประสิทธิภาพ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมถอดบทเรียน และกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

การทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ คู่มือและแผนการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา ในการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ใน 4 รูปแบบ ประกอบไปด้วย รูปแบบที่ 1 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาโดยกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับสถานศึกษา รูปแบบที่ 2 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา โดยกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับภายในสหวิทยาเขต รูปแบบที่ 3 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา โดยกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับข้ามสหวิทยาเขต (แบบงูกินหาง) และ รูปแบบที่ 4 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาโดยกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยพิจารณาจาก 1. การจัดตั้งกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และบทบาทหน้าที่ 2. การขับเคลื่อนระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ที่สอดคล้องกับมิติด้านความปลอดภัย มิติด้านโอกาส มิติด้านคุณภาพ และมิติด้านประสิทธิภาพ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) กิจกรรมถอดบทเรียน และ 3) กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ และ 3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และตัวแทนครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวิชาการในสังกัด ที่มีต่อความเหมาะสมของการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาจากการจัดตั้งกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ การขับเคลื่อนระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ที่สอดคล้องกับมิติด้านความปลอดภัย มิติด้านโอกาส มิติด้านคุณภาพ และมิติด้านประสิทธิภาพ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. กิจกรรมถอดบทเรียน และ 3. กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย และ

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณาจารย์และตัวแทนครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวิชาการในสังกัด ที่มีต่อความเหมาะสมของการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 100)

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง การทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัยของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง การทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัยของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง การทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัยของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง การทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัยของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 1.50 หมายถึง การทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัยของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น และ ตารางการสังเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประชุมระดมความคิดเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 13 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษา จำนวน 243 คน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย และเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถามแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

พิจารณาจาก 1. การประเมินประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) การใช้ทรัพยากรและงบประมาณ 2) การสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และ 3) การขับเคลื่อนระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 100) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 1.50 หมายถึง ประสิทธิภาพของรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

และ 2. การประเมินผลลัพธ์ พิจารณาจาก การนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้ง 4 กลไก ในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษาทุกแห่งที่สอดคล้องกับมิติด้านความปลอดภัย มิติด้านโอกาส มิติด้านคุณภาพ และมิติด้านประสิทธิภาพ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) กิจกรรมถอดบทเรียน และ 3) กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ โดยการสังเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) จากการรายงานผลการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษาในสังกัด

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ประกอบไปด้วย 2 องค์กรประกอบ 1 เจ็อนไขความสำเร็จ ได้แก่ องค์กรประกอบที่ 1 กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ โครงสร้าง (สัดส่วน , คุณสมบัติและการได้มา , วาระการดำรงตำแหน่ง) และบทบาทหน้าที่ องค์กรประกอบที่ 2 ระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา ในการขับเคลื่อนกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมถอดบทเรียนและกิจกรรม สร้างขวัญกำลังใจ จำนวน 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของ กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับสถานศึกษา รูปแบบที่ 2 วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับภายในสหวิทยาเขต รูปแบบที่ 3 วิธีการนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับข้ามสหวิทยาเขต และรูปแบบที่ 4 วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เจ็อนไขความสำเร็จ ประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร ทางการศึกษา และภาวะผู้นำของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือสหวิทยาเขต ผลการทดลองใช้รูปแบบ ภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย พบว่า ผลการจัดตั้งกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ดำเนินการแต่งตั้งคำสั่งกลไกภาคีเครือข่าย ความร่วมมือ 4 กลไก ตามคำสั่ง ที่ 25/2565 สั่ง ณ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565 ลงนามโดยผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ประกอบไปด้วย 1) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับสถานศึกษา จำนวน 27 แห่ง ๆ ละ 15 คน 2) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับภายในสหวิทยา เขต จำนวน 3 สหวิทยาเขต ๆ ละ 16 คน 3) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับข้ามสหวิทยาเขต จำนวน 3 สหวิทยาเขต ๆ ละ 16 คน และ 4) กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 20 คน และมีการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่เป็นไปตามที่รูปแบบที่กำหนด ผลการสร้าง ความตระหนักและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ การขับเคลื่อนระบบหนุนเสริม โดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และกิจกรรมสร้าง ความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า องค์กรคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกลไกภาคี เครือข่ายความร่วมมือทั้ง 4 กลไก รับทราบการแต่งตั้ง บทบาทหน้าที่ และการขับเคลื่อนระบบหนุนเสริมโดย วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ เป็นไปตามปฏิทินการ ดำเนินงานที่กำหนดของแต่ละกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และผลการขับเคลื่อนระบบหนุนเสริมโดย วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่ายความ ร่วมมือ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประสิทธิภาพของการทดลองใช้รูปแบบภาคี เครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระดับเขตพื้นที่การศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาทุกแห่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ที่มีต่อประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบภาคีเครือข่าย ความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ในภาพรวม

มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสภวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา 2 ลำดับ คือ การใช้ทรัพยากรและงบประมาณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และการสื่อสารและความสัมพันธ์ ระหว่างกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ และผลลัพธ์ของการทดลองใช้รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสภวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย พบว่า ปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทุกแห่งมีการขับเคลื่อนกิจกรรม มีความสอดคล้องกับภารกิจเชิงนโยบาย 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านความปลอดภัย มิติด้านโอกาส มิติด้านคุณภาพและมิติด้านประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการ การจัดกิจกรรมมีความหลากหลายตามบริบทเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการหรือนวัตกรรม ทั้งด้านบริหารจัดการและด้านการจัดการเรียนรู้ เช่น การศึกษาดูงาน การจัดนิทรรศการ การจัดเวทีเสวนา การฝึกอบรม ด้วยรูปแบบ On Site หรือ On Line หรือผสมผสาน ฯลฯ ที่มีความเหมาะสมกับสภาวะของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) กิจกรรมถอดบทเรียนวิธีปฏิบัติที่ดี (Good Practice) เช่น การจัดเวทีเสวนา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมสมอง ระหว่างกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ทั้ง 4 กลไก และ 3) กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ เช่น การจัดงานวันเกียรติยศ มอบโล่รางวัลหรือเกียรติบัตร เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนในสังกัด

รูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

องค์ประกอบที่ 1
กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

องค์ประกอบที่ 2
ระบบหนุนเสริมโดยวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา
ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ
ระดับสถานศึกษา

1. โครงสร้าง
(สัดส่วน, คุณสมบัติและการได้มา, วาระการดำรงตำแหน่ง)
2. บทบาทหน้าที่

รูปแบบที่ 1 วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา
ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับสถานศึกษา

1. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. กิจกรรมถอดบทเรียน
3. กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ

กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ
ระดับภายในสหวิทยาเขต

1. โครงสร้าง
(สัดส่วน, คุณสมบัติและการได้มา, วาระการดำรงตำแหน่ง)
2. บทบาทหน้าที่

รูปแบบที่ 2 วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา
ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับภายในสหวิทยาเขต

1. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. กิจกรรมถอดบทเรียน
3. กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ

กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ
ระดับภายในสหวิทยาเขต

1. โครงสร้าง
(สัดส่วน, คุณสมบัติและการได้มา, วาระการดำรงตำแหน่ง)
2. บทบาทหน้าที่

รูปแบบที่ 3 วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา
ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับข้ามสหวิทยาเขต

1. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. กิจกรรมถอดบทเรียน
3. กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ

กลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

1. โครงสร้าง
(สัดส่วน, คุณสมบัติและการได้มา, วาระการดำรงตำแหน่ง)
2. บทบาทหน้าที่

รูปแบบที่ 4 วิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา
ของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2) กิจกรรมถอดบทเรียน
3) กิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ

เงื่อนไขความสำเร็จ
ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา
และ ภาวะผู้นำของกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือสหวิทยาเขต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดฐานการพัฒนาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นตัวตั้ง (Area-Based Collaborative Research for Development) เพราะเขตพื้นที่การศึกษาถือเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงระหว่างระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ไปสู่การปฏิรูปการศึกษาได้อย่างแท้จริง และควรผลักดันให้เป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติที่บูรณาการไปกับการปฏิรูประบบการศึกษาอื่น ๆ ของแต่ละพื้นที่ต่อไป

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายและโครงสร้างกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสภามหาวิทยาลัย ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งประอมและมัธยม และจัดทำแนวทางระบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาโดยสภามหาวิทยาลัย ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาของทุกเขตพื้นที่การศึกษา

1.3 หน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกแห่งในจังหวัด สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาคีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนระบบการศึกษาด้านอื่น ๆ ให้มีคุณภาพและเกิดความยั่งยืนในระดับจังหวัด

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นำไปเป็นแนวทางในการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสภามหาวิทยาลัยหรือศูนย์สาระการเรียนรู้หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 ควรศึกษารูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือและหนุนเสริมโดยสภามหาวิทยาลัย โดยขยายภาคีเครือข่ายในลักษณะพื้นที่จังหวัด เปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายจากหลายภาคส่วนในจังหวัด เข้ามาหนุนเสริมและเชื่อมต่อการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้เกิดความยั่งยืน เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันอาชีวศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาลัยการอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล การศึกษานอกระบบ นักข่าว นักสังคมสงเคราะห์ สภาวัฒนธรรมจังหวัด และองค์กรคณะบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ซัคเซส มีเดีย.

พนม พงษ์ไพบูลย์. (2541). แนวคิดและนโยบายกระทรวงศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ : 2541).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (19 ธันวาคม 2545). ราชกิจจานุเบกษา. (99 ก). หน้า 7.

พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.